

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-334-45>

УДК 330

МІРАКІН Василь

Хмельницький національний університет

<https://orcid.org/0009-0002-0094-0302>ijournals@gmail.com

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ КООПЕРАЦІЇ, КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ ЇЇ ОЦІНКИ

У статті досліджено питання ефективності кооперативної діяльності в аграрному секторі. Основна увага приділяється аналізу критеріїв та показників, які дозволяють оцінити ефективність кооперації на різних рівнях – від окремих кооперативів до національної кооперативної системи. Проаналізовано економічні, соціальні та організаційні аспекти функціонування кооперативів, підкреслюючи важливість інтеграції різних підходів до оцінки їхньої діяльності. Особливу увагу в статті приділено розробці системи показників, які враховують специфіку сільськогосподарської кооперації, зокрема, її роль у забезпеченні економічної стабільності, підвищенні продуктивності праці, соціальній згуртованості та розвитку сільських територій. Також наголошено на необхідності врахування екологічних критеріїв у процесі оцінки ефективності кооперації, що набуває особливого значення в умовах глобальних змін клімату та посилення вимог до сталого розвитку. У статті пропонуються методологічні підходи до комплексної оцінки ефективності кооперації, які можуть бути використані як основа для розробки стратегій розвитку кооперативного руху в Україні. Аналізуючи наявні підходи до оцінки ефективності, визначено ключові напрямки для подальших досліджень, зокрема, вивчення впливу державної підтримки на розвиток кооперативів, оптимізацію організаційної структури кооперативних об'єднань та розвиток інноваційних підходів до управління кооперативами. У статті розглянуто різні підходи до поняття «ефективність», існуючі способи оцінки та розрахунку ефективності як на кількісній, так і на якісній основі; проаналізовано методи оцінки ефективності кооперації. Наведено формулу розрахунку ефективності видів кооперації, яка може бути використана як для порівняння кооперативних об'єднань, так і як складовий показник при прийнятті рішення про участь у кооперації.

Ключові слова: кооперація, ефективність, методика оцінки ефективності, рентабельність, кооперативна політика.

MIRAKIN Vasyly

Khmelnytskyi National University

EFFECTIVENESS OF COOPERATION, CRITERIA AND INDICATORS FOR ITS EVALUATING

The article examines the effectiveness of cooperative activities in the agricultural sector. The main attention is paid to the analysis of criteria and indicators that allow to evaluate the efficiency of cooperation at different levels - from individual cooperatives to the national cooperative system. The economic, social and organizational aspects of the functioning of cooperatives are analyzed, emphasizing the importance of integrating different approaches to evaluating their activities. The article pays special attention to the development of a system of indicators that take into account the specifics of agricultural cooperation, in particular, its role in ensuring economic stability, increasing labor productivity, social cohesion and the development of rural areas. It was also emphasized the need to take into account environmental criteria in the process of evaluating the effectiveness of cooperation, which is of particular importance in the context of global climate change and increased requirements for sustainable development. The article offers methodological approaches to the comprehensive evaluation of the effectiveness of cooperation, which can be used as a basis for developing strategies for the development of the cooperative movement in Ukraine. Analyzing the existing approaches to the assessment of efficiency, key directions for further research are identified, in particular, the study of the influence of state support on the development of cooperatives, optimization of the organizational structure of cooperative associations, and the development of innovative approaches to managing cooperatives. The article examines various approaches to the concept of "efficiency", existing methods of assessing and calculating efficiency both on a quantitative and qualitative basis; the methods of assessing the effectiveness of interfirm cooperation are analyzed. The formula for calculating the effectiveness of types of cooperation is presented, which can be used both for comparing cooperative associations and as a component indicator when deciding to participate in cooperation. The need to increase the efficiency and improve the management system of its activities is of particular importance in ensuring the sustainable pace of development of the agricultural cooperative and the active implementation of the social mission. Therefore, the study of the problems of evaluation and improvement of the effectiveness of cooperation organizations in the field of agriculture is relevant.

Keywords: cooperation, efficiency, efficiency evaluation method, profitability, cooperative policy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Ефективність функціонування кооперації є ключовим показником, що визначає її життєздатність і внесок у розвиток аграрного сектору та сільських територій. В умовах економічної нестабільності та глобальних викликів, таких як зміна клімату, зростання конкурентного тиску та необхідність підвищення продуктивності праці, постає нагальна потреба у розробці чітких критеріїв та показників оцінки ефективності кооперативів. Ці критерії мають бути адаптовані до специфіки сільськогосподарської діяльності та враховувати соціально-економічні аспекти розвитку сільських громад. Важливим науковим завданням є пошук комплексного підходу до оцінки ефективності кооперативів, що включає економічні, соціальні, екологічні та організаційні показники. Практичне значення цього дослідження полягає у тому, що його результати можуть стати основою для вдосконалення політики державної підтримки кооперативного

руху, а також для розробки стратегій розвитку сільських територій. Визначення та впровадження адекватних критеріїв оцінки ефективності дозволить покращити управління кооперативами, сприяти їх стійкому розвитку та підвищенню конкурентоспроможності на аграрних ринках.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Аналіз наукових досліджень, присвячених ефективності функціонування кооперації, свідчить про різноманітність підходів до оцінки цього явища. У науковій літературі широко представлені дослідження, які акцентують увагу на економічних аспектах діяльності кооперативів, таких як прибутковість, рентабельність, ефективність використання ресурсів, а також внесок кооперативів у розвиток аграрних ринків. Дослідники, такі як Фрідріх Райффайзен та інші класики кооперативного руху, заклали основи розуміння економічної ефективності кооперації. Сучасні автори, такі як Джон Міллер та Річард Воллес, акцентують увагу на необхідності врахування соціальних та екологічних аспектів при оцінці ефективності кооперативів. Також дослідження вітчизняних науковців, таких як Михайло Туган-Барановський та Володимир Липинський, зосереджені на специфіці розвитку кооперативного руху в Україні. Вони вказують на необхідність адаптації західних моделей кооперації до українських реалій та потреб, а також на важливість державної підтримки у формуванні ефективних кооперативів. Загалом, аналіз наукових публікацій свідчить про комплексний характер проблеми ефективності кооперації, що вимагає подальших досліджень і розробки інтегрованих підходів до її оцінки.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є дослідження ефективності функціонування кооперативів у сільському господарстві та розробка критеріїв і показників, що дозволять об'єктивно оцінити їх діяльність. У процесі дослідження буде проаналізовано економічні, соціальні та екологічні аспекти функціонування кооперативів, а також визначено основні фактори, що впливають на їх ефективність. Особлива увага приділяється розробці комплексної системи оцінки, яка враховуватиме не лише фінансові результати, але й соціальні та екологічні наслідки кооперативної діяльності. Результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення управління кооперативами та підвищення їхньої конкурентоспроможності.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

У сільськогосподарському секторі України виробники орієнтуються на принципи самокоупності та самофінансування, досягти економічної незалежності. Українські аграрії стикаються з проблемою забезпечення ефективного функціонування та сталого розвитку своїх господарств. Для вирішення цих проблем, сільськогосподарські виробники в Україні активно об'єднуються в кооперативи. Це дає їм можливість отримати доступ до ресурсів, технологій та ринків, що є необхідними для підвищення продуктивності та конкурентоспроможності. Кооперативи допомагають малим та середнім господарствам зменшити витрати, отримати кращі умови для реалізації продукції, а також забезпечити доступ до фінансування та інвестицій [1].

Сільськогосподарська кооперація в Україні активно підтримується державою та міжнародними організаціями. Наприклад, існують програми підтримки розвитку кооперативів, які надають гранти та інші форми фінансової допомоги. Також важливим є досвід міжнародних проєктів, спрямованих на розвиток сільських територій та підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва.

Ось кілька прикладів програм і ініціатив, які сприяють розвитку сільськогосподарської кооперації в Україні:

1. Державні програми підтримки, спрямовані на підтримку малих та середніх сільськогосподарських виробників, включаючи фінансові стимули для створення кооперативів та розвитку інфраструктури.

2. Проєкти міжнародної технічної допомоги – Європейський Союз, США та інші міжнародні донори реалізують програми технічної допомоги для розвитку сільських територій в Україні, включаючи підтримку кооперативів.

В Україні діють національні асоціації та об'єднання сільськогосподарських кооперативів, які надають консультаційні послуги, проводять навчання та допомагають кооперативам у вирішенні організаційних і фінансових питань [2].

Таким чином, сільськогосподарські товаровиробники в Україні активно використовують кооперативні моделі для вирішення проблем ефективного функціонування та підвищення своєї економічної стійкості. При аналізі сільськогосподарської кооперації важливо враховувати специфіку загального процесу кооперативного руху і унікальність колективних форм господарювання.

Загальною істотною рисою сільськогосподарської кооперації є те, що історично вона розвивалася переважно в «невиробничих» формах, тобто включала сфери послуг для окремих сільських товаровиробників. Але поступово сформувалася складна система сільськогосподарської кооперації, що охоплювала багато аспектів кооперативної кооперації селянських (фермерських) господарств [3].

Економічна ефективність кооперації є результатом організаційного планування заходів щодо підвищення технічного рівня виробництва. Ефективність цих заходів проявляється, по-перше, в зниженні витрат за рахунок зростання продуктивності праці і, по-друге, в зниженні умовно фіксованих витрат на одиницю продукції. Обидва ці напрямки для підвищення ефективності виробництва діють одночасно.

Діяльність кооперативного підприємства, як економічного суб'єкта ринку, повинна бути, перш за все, економічно ефективною. Отже, функція сільськогосподарського кооперативу щодо здійснення підприємницької діяльності характеризується економічною ефективністю, як важливим критерієм загальної економічної ефективності кооперації [4].

Узагальнюючим показником економічної ефективності сільськогосподарських кооперативів, як і будь-яких господарюючих суб'єктів, є:

- прибуток від реалізації продукції в результаті основної діяльності та різниця між виручкою і собівартістю реалізованих товарів;
- балансовий прибуток, який характеризує результати виробництва і господарської діяльності підприємства;
- балансовий прибуток – результат реалізації продукції і незбутових операцій;
- чистий прибуток, як кінцевий результат результатів господарської діяльності, визначається зменшенням валового прибутку на суму загальних витрат на управління підприємством, податків, збитків.

Для оцінки ступеня ефективності необхідно розрахувати рівень рентабельності виробництва за формулою (1):

$$P = \frac{\Pi}{Зв} \times 100\%, \quad (1)$$

де P – рентабельність, %;

Π – отриманий прибуток, тис. грн;

Зв – загальні витрати, тис. грн.

Крім того, необхідно розрахувати показники рентабельності окремих видів кооперативної діяльності.

В умовах України сільськогосподарським кооперативам також важливо розраховувати технологічну ефективність своєї діяльності для забезпечення економічної стійкості та розвитку. Наприклад, у рослинництві це означає підвищення врожайності вирощуваних культур, а у тваринництві – збільшення продуктивності сільськогосподарських тварин та птиці. Збільшення обсягу виробництва кооперативу за рахунок зростання цих показників свідчить про економічну ефективність виробничої діяльності [5].

Ще одним важливим показником є показник управлінської ефективності. Важливість розрахунку цього показника обумовлена тим, що в кооперативі управлінські функції виконують як члени-пайовики, що дозволяє їм зберегти свої господарські інтереси, так і наймані керівники. Тому ефективність управління обмежена управлінськими знаннями і здібностями менеджерів, що має на увазі необхідність раціонального, обґрунтованого розподілу управлінських функцій. Таким чином, доцільно зосередити вирішення стратегічних завдань на рівні загальних зборів акціонерів. Тактичні завдання, залежно від їх складності та необхідних ресурсів, повинні вирішуватися на нижчому рівні – в апараті кооперативного управління, у внутрішньогосподарських підрозділах, де потрібна оперативність у вжитті заходів, їх коригування, більш висока точність виконання завдань.

Кооператив, як громадська організація, здатний вирішувати соціальні проблеми сільських жителів. Вона виконує такі важливі соціальні функції, як:

- ліквідація соціальної ізоляції її учасників (об'єднання людей, а не капіталу);
- активізує принцип «один за всіх і всі за одного» (спільна відповідальність, допомога один одному через взаємну вигоду);
- забезпечує соціальний захист, поліпшення умов життя і праці, створення нових робочих місць за рахунок збільшення найманого персоналу.

Значення кооперативів у вирішенні соціальних проблем вимагає оцінки соціальної ефективності.

Ще одним важливим інтегральним показником, що характеризує роль і місце сільськогосподарських кооперативів у регіоні, є показник ефективності народного господарства. Цей показник дає можливість оцінити рівень максимально можливого забезпечення потреб населення продуктами харчування, виробленими при оптимальних собівартості одиниці продукції, а також визначити екологічну безпеку сільськогосподарських продуктів харчування, збереження родючості ґрунтів і відтворення навколишнього середовища.

Ефективність, як інтегральна оцінка, визначає соціально-економічну нішу тієї чи іншої організаційно-економічної системи. Такий підхід може бути використаний і по відношенню до співпраці.

Для оцінки ролі та місця сільськогосподарських кооперативів у збільшенні валової продукції сільського господарства регіону необхідно визначити рівень кооперації сільськогосподарських товаровиробників, який можна оцінити за такими показниками:

- питома вага в собівартості продукції, що випускається підприємством;
- комплектуючі та напівфабрикати, отримані шляхом кооперації;

- питома вага напівфабрикатів, що випускаються підприємством;
- кількість підприємств, які співпрацюють з даним підприємством.

Крім запропонованих показників, можуть використовуватися й інші показники, деякі із запропонованих показників можуть не використовуватися. На думку В.А. Богдановського, характерною рисою сучасних сільськогосподарських кооперативів є притаманна їм дуже широка мотиваційна сфера трудової діяльності, яка ґрунтується на особливостях соціально-економічного та правового статусу їх членів [6]. Останні поєднують в собі кілька ролей і функцій. Вони володіють засобами виробництва і готовою продукцією, а також беруть участь в управлінні і є безпосередніми виконавцями прийнятих ними рішень.

Це забезпечує високу зацікавленість членів кооперативів у досягненні спільних цілей, стимулює інноваційність та підвищує відповідальність за результати своєї праці. Важливо зазначити, що такий підхід сприяє більш ефективному використанню ресурсів, зниженню витрат на виробництво та покращенню якості продукції. Сільськогосподарські кооперативи часто відіграють важливу роль у розвитку місцевих громад, сприяючи соціально-економічному зростанню та забезпечуючи стабільні умови для зайнятості сільського населення.

Економічна ефективність є ключовим аспектом успішної діяльності будь-якого підприємства, незалежно від його форми власності або управління, особливо в умовах ринкової конкуренції. У контексті кооперативів сільськогосподарського сектору, економічна ефективність стає визначальною для їхнього розвитку та успіху.

Окрім фінансової ефективності, важливою є також соціальна ефективність кооперативів. Це означає забезпечення справедливих умов праці, підтримки сільських громад і підвищення якості життя місцевого населення.

Загалом, економічна ефективність кооперативів є основою їхнього успіху і довгострокової стійкості. Вона вимірюється не лише фінансовими показниками, але й здатністю до адаптації до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі, інноваційності та соціальної відповідальності.

Аграрна кооперативна політика в умовах аграрної реформи повинна містити цілі держави, які відповідають характеру кооперації і тим самим спрямовані на її відродження, визволення, роздержавлення. До принципів питань, що відображають нові конкретні напрями державної політики у сфері сільськогосподарської кооперації, належать:

- визнання на практиці демократичного характеру внутрішнього самоврядування кооперативів, заснованого на рівноправності членів (один член – один голос), виборності та підзвітності органів управління членам, що відповідає структурі організаційно-господарської системи;
- визнання правового статусу члена кооперативу як власника земельної ділянки та майнового паю у разі добровільного внесення цієї частки до кооперативу, а також безперешкодне отримання цієї частки при виході з кооперативу; участь членів кооперативу у формуванні статутного капіталу та розподіл прибутку пропорційно до участі кожного члена у спільному виконанні окремих функцій або виробничих процесів;
- ведення господарських операцій сільськогосподарського кооперативу переважно його членами та обмеження цих операцій особами, які не є членами кооперативу.

Організація спільної діяльності на добровільному членстві, що не відповідає цим умовам, не розглядається як сільськогосподарський кооператив. Сільськогосподарські підприємства можна вважати перетвореними у виробничі кооперативи, якщо ці умови будуть повністю враховані при їх реорганізації.

Важливо, щоб перехід до кооперативної форми був плавним і враховував інтереси всіх учасників. Це передбачає не тільки юридичні зміни, але і культурні зрушення у підходах до управління та співпраці.

Успішна реалізація цих умов сприятиме створенню ефективних і стійких сільськогосподарських кооперативів, які зможуть забезпечити високий рівень продуктивності та економічної стійкості, а також сприяти розвитку сільських територій. Тільки за таких умов кооперативи зможуть повноцінно функціонувати і виконувати свою роль у розвитку аграрного сектору України.

Військове вторгнення Росії в Україну, активні бойові дії та окупація територій призвели до значного забруднення земель, що унеможливить господарську діяльність протягом багатьох років після закінчення війни. Для оцінки ресурсного потенціалу та прогнозування розвитку аграрного сектору економіки країни необхідно оцінити наслідки війни, зокрема визначити кількість земель, які стали недоступними через військову агресію. Недоступні землі включають землі, які були окуповані країною-агресором до 24 лютого 2022 року, землі, які були переміщені військами після 24 лютого 2022 року, а також землі, які були окуповані та деокуповані під час повномасштабного вторгнення [7].

Згідно з дослідженням, яке провели Світовий банк, уряд України, Європейська Комісія та ООН, найбільше постраждали від повномасштабного вторгнення РФ у 2022 році такі області: Луганська (100%), Херсонська (95%), Чернігівська (80%), Запорізька (74%), Сумська (70%) та Донецька (64%) [8].

Загалом територія України, постраждала від окупації, мінування та бойових дій, становить 31,74% від загальної площі країни (таблиця 2, додаток). У 2022 році 10 514,13 тис. га сільськогосподарських угідь були пошкоджені, а 32 924,00 тис. га могли бути використані для сільського господарства, що на 26,04% менше порівняно з довоєнним періодом. Під час військової агресії площа ріллі та перелогів становила 22

280,45 тис. га, що на 31,93% менше, ніж до початку конфлікту. Площа пасовищ і сіножатей зменшилася на 43,45%. Це пов'язано з тим, що в найбільш постраждалих від бойових дій областях – від 17,5% у Чернігівській області до 21,88% у Луганській області – ці землі були дуже високими. У порівнянні з довоєнним періодом площа лісів та інших лісовкритих земель зменшилася на 26,05%, з 10 686,6 тис. га до 7 903,03 тис. га [9].

У результаті успішних дій Збройних сил України у 2022 році та на початку 2023 року вдалося деокупувати частини областей Київської, Житомирської та Чернігівської. Частину земель у Миколаївській та Сумській областях було повернуто, хоча під окупацією залишилося 3 відсотки та 15 відсотків. Як наслідок, загальна площа земельних ресурсів України у 2023 році зросла на 13,58% порівняно з 2022 роком, досягнувши 46 787,98 тис. га, за винятком окупованих територій, зон активних бойових дій, територій уздовж кордону між Україною та Росією та інших територій, де господарська діяльність неможлива. Зокрема, площа сільськогосподарських угідь зросла на 13,19%, в основному завдяки зростанню на 12,31% площі ріллі та перелогів, а площа лісів і лісовкритих земель зросла на 16,73% (рис. 1).

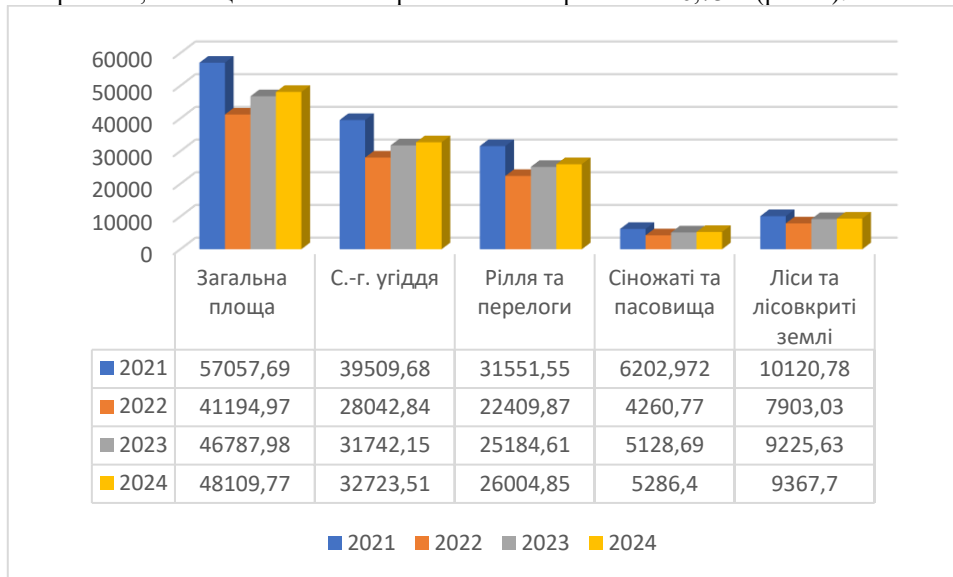

Рис. 1. Динаміка земельних ресурсів України у 2021–2024 рр.

Джерело: узагальнено на основі [9]

Станом на початок 2024 року площа територій України, придатних для ведення господарської діяльності, становила 48 109,77 тис. га, що на 16,78% більше порівняно з 2022 роком та на 2,83% більше відносно 2023 року, завдяки деокупації частин Харківської та Херсонської областей. Площа лісів та лісовкритих земель зросла на 18,53% порівняно з 2022 роком, площа сільськогосподарських угідь – на 16,69%, зокрема рілля та перелоги збільшилися на 15,31%, а сіножаті та пасовища – на 24,07%.

Це дослідження має сприяти глибшому розумінню можливостей сільськогосподарського виробництва та інших видів землекористування в Україні, особливо з огляду на збитки, завдані повномасштабним вторгненням Росії. Визначення площі та складових земельного фонду дає важливу інформацію для створення покращених прогнозів. Це також має вирішальне значення для впровадження ефективної земельної політики, оптимізації розподілу ресурсів, залучення інвестицій у аграрний сектор і впровадження інноваційних методів землеробства. Це призведе до стійкого зростання сільського господарства в Україні, відновлення економіки та покращення продовольчої безпеки.

Етап 1 – розрахунок загальної площі адміністративних областей України, які не зазнали впливу військових дій (формула 2):

$$S_i = S_i^t (1 - k_i^{expl}), \quad (2)$$

де S_i – площа території i -тої адміністративної області без урахування площі, яка постраждала від військових дій; k_i^{expl} – частка території i -тої адміністративної області, що постраждала від військових дій; S_i^t – загальна площа території i -тої адміністративної області до початку військового вторгнення.

Етап 2 – визначення площі лісів та інших лісовкритих територій, а також сільськогосподарських угідь (включаючи рілля, перелоги, сіножаті та пасовища), які не зазнали впливу військових дій, у розрізі адміністративних областей (формула 3):

$$S_{ij} = k_{ij} S_i, \quad (3)$$

де S_{ij} – площа земель j -го типу в i -й адміністративній області, виключаючи землі, що постраждали від військових дій; k_{ij} – частка земель j -го типу у загальній площі i -ї адміністративної області.

Етап 3 – розрахунок площі території України, яка не зазнала впливу військових дій, включаючи площі лісів та інших лісових земель, а також сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей та пасовищ) (формули 4, 5).

$$S = \sum_{i=1}^{24} S_i, \quad (4)$$

$$S_j = \sum_{i=1}^{24} S_{ij}, \quad (5)$$

де S – площа території України, що залишилася незайманою військовими діями; S_j – площа j -го типу земель України в i -тій адміністративній області, з урахуванням виключення постраждалих від військових дій територій.

Отже, важливим напрямком аграрної економіки та управління є створення кооперативних відносин у сільській місцевості. Багато невеликих сільських господарств не мають стабільних каналів збуту своєї продукції. Кінцеві споживачі часто отримують значну частину продукції через стихійні ринки або за посередництва. Однак, розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації стримується такими факторами, як недосконалість законодавчої бази, неузгодженість положень дотичних законодавчих актів, нерозуміння сільським населенням значення та ролі обслуговуючих кооперативів, а також плутання їх з колективними господарствами; відсутність програм розвитку, спрямованих на підтримку національної обслуговуючої кооперації; недостатнє забезпечення ресурсами та технікою. Зважаючи на це, розвинені країни володіють ефективними механізмами для організації кооперативних відносин у сільській місцевості, які можуть бути корисними для впровадження в інших країнах. Це стосується, зокрема, державного регулювання кооперативних відносин у сільській місцевості.

Сучасні виклики, такі як пандемія COVID-19 та війна Росії проти України, ще більше ускладнюють ситуацію. Пандемія COVID-19 призвела до значних перебоїв у ланцюгах постачання, обмежень на ринках та зниження попиту на продукцію малих господарств. Це змусило багатьох фермерів шукати альтернативні шляхи збуту, а кооперативні відносини стали ще більш актуальними для забезпечення стабільності та виживання сільських господарств [10].

Війна Росії проти України спричинила значні руйнування інфраструктури, втрату продуктивних земель та переміщення населення, що негативно вплинуло на сільське господарство. У цих умовах кооперативи можуть відігравати вирішальну роль у відновленні аграрного сектору, забезпечуючи об'єднання ресурсів, підтримку виробництва та збуту продукції.

Зважаючи на це, розвинені країни володіють ефективними механізмами для організації кооперативних відносин у сільській місцевості, які можуть бути корисними для впровадження в інших країнах, зокрема, в Україні. Це стосується, зокрема, державного регулювання кооперативних відносин у сільській місцевості, підтримки розвитку інфраструктури, забезпечення доступу до фінансування та навчання для членів кооперативів.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Ефективність функціонування кооперативів залежить від багатьох факторів, включаючи фінансову стабільність, рівень соціального впливу, та екологічні результати. Основні критерії оцінки включають фінансові показники (рентабельність, ліквідність, платоспроможність), соціальні аспекти (зайнятість, соціальна згуртованість) та екологічні впливи (сталість ресурсів, вплив на довкілля). Розроблені показники для оцінки ефективності кооперативів забезпечують всебічний підхід до аналізу їх діяльності. Включення економічних, соціальних та екологічних аспектів у систему оцінки дозволяє створити комплексний образ успішності кооперативів. Для підвищення ефективності кооперативів необхідно вдосконалити фінансове управління, покращити комунікацію між членами, та впровадити сучасні технології для моніторингу та управління ресурсами. Необхідно вивчити нові критерії та показники, що можуть бути включені в систему оцінки ефективності кооперативів, враховуючи зміни в ринкових умовах та технологічний прогрес. Подальші дослідження необхідно зосередити на впливі інноваційних технологій на ефективність кооперативів, включаючи цифрові платформи та автоматизацію процесів. Важливо оцінити довгострокові результати кооперативів, щоб зрозуміти їх сталий внесок у розвиток сільських територій та економіки загалом. Ці напрямки подальших досліджень можуть забезпечити більш глибоке розуміння факторів, що впливають на ефективність кооперативів, і сприяти їх успішному розвитку в умовах сучасних викликів.

Література

1. Мосійчук Н.О. Сучасний стан розвитку сільськогосподарської кооперації в Україні. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – 2018. – Вип. 284. – С. 24-33.
2. Олійник О.В. Економічний механізм сталого розвитку сільськогосподарських підприємств [монографія] / О.В. Олійник, Г.С. Морозова –Х.: «Міськдрук», – 2012. – С. 272.

3. Мілосердов В.В. Ринкова кооперація та інтеграція – основний напрям розвитку агропромислового комплексу регіонів // Економіка сільськогосподарських та переробних підприємств. – 2004. – № 1. – С. 11-14.
4. Рижик І.А. Сучасний стан та перспективи розвитку обслуговуючої сільськогосподарської кооперації в Україні. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nppdaa/econ/201123/173.pdf. (дата звернення: 24.08.2024).
5. Ушачов І.Г. Удосконалення економічного механізму в агропромисловому комплексі. – 2014. – № 1. – С. 5-12.
6. Департамент аграрної політики Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=df3e4d39-2c4e-412a-963c-5a8e23d10394&title=DepartamentAgrarNoiPolitiki> (дата звернення: 24.08.2024).
7. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: https://minagro.gov.ua/?_cf_chl_tk=vPvZ60mfbdSVIrMIuk5EAQ_TVEByUwg8Qfkld3m_IvE-1718667445-0.0.1.1-6975 (дата звернення: 24.08.2024).
8. Борщевський В.В. Ринкова самоорганізація як чинник розвитку кооперації та кластероутворення на сільських територіях. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2014. – Вип. 3. – С. 339-349. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2014_3_37 (дата звернення: 24.08.2024).
9. Державна статистика України Економічна статистика / Економічна діяльність. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 24.08.2024).
10. UKRAINE Rapid Damage and Needs Assessment February 2022 – February 2024. March 2024, the World Bank, the Government of Ukraine, the European Union, the United Nations. URL: <https://ukraine.un.org/sites/default/files/2024-03/P1801740d1177f03c0ab180057556615497.pdf%20%5b2> (дата звернення: 24.08.2024).

References

1. Mosiichuk N.O. Suchasnyi stan rozvytku silskohospodarskoi kooperatsii v Ukraini. Naukovi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Seriya: Ekonomika, ahrarnyi menedzhment, biznes. – 2018. – Vyp. 284. – S. 24-33.
2. Oliinyk O.V. Ekonomichniy mekhanizm staloho rozvytku silskohospodarskykh pidpriemstv [monografiia] / O.V. Oliinyk, H.S. Morozov –Kh.: «Miskdruk», – 2012. – S. 272.
3. Miloserdov V.V. Rynkova kooperatsiia ta intehtratsiia – osnovnyi napriam rozvytku ahropromyslovoho kompleksu rehioniv // Ekonomika silskohospodarskykh ta pererobnykh pidpriemstv. – 2004. – № 1. – S. 11-14.
4. Ryzhyk I.A. Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku obsluhovuiuchoi silskohospodarskoi kooperatsii v Ukraini. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nppdaa/econ/20112Z/173.pdf. (data zvernennia: 24.08.2024).
5. Ushachov I.H. Udokonalennia ekonomichnoho mekhanizmu v ahropromyslovomu kompleksi. – 2014. – № 1. – S. 5-12.
6. Departament ahrarnoi polityky Ministerstva rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=df3e4d39-2c4e-412a-963c-5a8e23d10394&title=DepartamentAgrarNoiPolitiki> (data zvernennia: 24.08.2024).
7. Ministerstvo ahrarnoi polityky ta prodovolstva Ukrainy. URL: https://minagro.gov.ua/?_cf_chl_tk=vPvZ60mfbdSVIrMIuk5EAQ_TVEByUwg8Qfkld3m_IvE-1718667445-0.0.1.1-6975 (data zvernennia: 24.08.2024).
8. Borshchevskiy V.V. Rynkova samoorganizatsiia yak chynnyk rozvytku kooperatsii ta klasteroutvorennia na silskykh terytoriiakh. Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy. – 2014. – Vyp. 3. – S. 339-349. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2014_3_37 (data zvernennia: 24.08.2024).
9. Derzhavna statystyka Ukrainy Ekonomichna statystyka / Ekonomichna diialnist. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (data zvernennia: 24.08.2024).
10. UKRAINE Rapid Damage and Needs Assessment February 2022 – February 2024. March 2024, the World Bank, the Government of Ukraine, the European Union, the United Nations. URL: <https://ukraine.un.org/sites/default/files/2024-03/P1801740d1177f03c0ab180057556615497.pdf%20%5b2> (дата звернення: 24.08.2024).